

UPORNIŠKO JE BITI ISKREN: POGOVOR S PETRO SELIŠKAR IN BRANDOM FERROM

GORAN VOJNOVIĆ

Petra Seliškar in Brand Ferro sta vse bolj dejavna in prepoznavna dokumentarista, ki sta bila s svojim zadnjim projektom, filmom *Babice revolucije*, uvrščena v tekmovalni program najbolj prestižnega dokumentarnega festivala na svetu, amsterdamske IDFE. Ona je režiserka, on snemalec, skupaj raziskujeta in razvijata svoje zgodbe. Povsod jima sledi njuna mala hčerka Terra, ki ji je omenjeni film tudi posvečen. Medtem ko čakava na Branda in Terro, mi Petra razloži, da so oni trije sodobni nomadi. Vseskozi na poti, vsi trije skupaj. V Makedoniji živijo zaradi nižjih stroškov, ki jim omogočajo preživetje v svetu angažiranega in predanega filmskega ustvarjanja. Tudi v Sloveniji sta poskusila, a ni šlo.

Petra, posnela si nekaj kratkih igranih filmov, danes pa si zaprisežena dokumentaristka. Kako je prišlo do tega miselnega preskoka?

Petra: Na začetku sem si res, kot vsak normalno entuziastičen filmar, želela snemati igrane filme. Dokumentarni filmi so se mi zdeli brezvezni. Mislila sem si, kaj bom jaz s temi dokumenti in arhivi, to je vse tako dolgočasno. Kasneje sem po nekaj kratkih filmih dobila naročilo za film *Balkan – Kri in med* in ugotovila, da to delo sploh ni nekreativno. Poleg tega se je v tem času, v obdobju zadnjih petih ali desetih let, začel pojavljati

kreativni dokumentarec, ki ne temelji zgolj na zgodovinskih in drugih dejstvih, ampak nudi avtorski pristop k obravnavani temi. Ker ne glede na temo, ki si si jo izbral, s tem nočeš reči, da je temu tako, ampak imaš o tem le svoje mnenje. Mislim, da je to nujno, saj sama kot gledalka ne morem več gledati filmov, ki mi mnenje usmerijo in se potem z njimi strinjam ali poistovetim, in to je to. Rada imam filme, ki ti pustijo misliti, kar je redkost. Odkrila sem, da je to možno edino pri dokumentarnem filmu.

Kako je prišlo do filma *Babice revolucije*? Kakor sem sam razumel, je nastanek filma neločljivo povezan z vajino ljubezensko zgodbo.

Petra: Z Brandom sva se spoznala na snemanju filma *Velika voda* Iva Trajkova. Sama sem delala režijo druge kamere, ki jo je upravljal Brand. Ko smo končali s snemanjem, sva začela skupaj živeti (smeh). In že med snemanjem sva začela govoriti o najinih babicah, ki so bile za svoj čas zelo nenavadne. To so zelo odštekane zgodbe. Bistvo je, da se one najbrž ne bi strinjale, če bi se skupaj usedli, a še bolj pomembno je, da sva se midva našla in da ima zdaj najina Terra vse te gene, ki jih nosi s seboj.

Protagonisti filma so precej stari ljudje. Snemanje je bilo zato, predvidevam, zelo težavno. Mene je

navdušila kubanska babica, ki se je obnašala, kot da kamere sploh ni.

Petra: Nemesia je genialna (smeh). Od trenutka, ko smo prišli na Kubo, se je obnašala, kot da kamere ni.

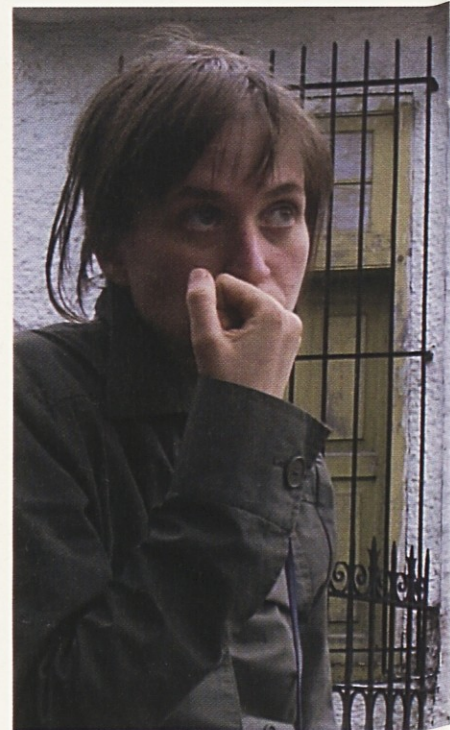
Brand: Pripravili smo razdelano taktiko. Pripeli smo ji brezžični mikrofoni, ki ga je imela vseskozi vključene. Imeli smo dve kameri in tri snemalce in lovili smo trenutke, ko je pozabila na tehniko.

Petra: Pri starejših ljudeh je to morda edini način, saj potrebujejo veliko časa, da se sprostijo in da dobiš, kar želiš. Govori se o njihovem življenju, to so velike teme, veliko imajo za povedat, osemdeset let življenja je za njimi. Verjetno bomo tudi mi nekoč takšni. Kot stare mašine bomo potrebovali čas, da se bomo zalaufali.

Brand: Petra je vseskozi stala v ozadju, jo opazovala, in potem ko je kaj videla, nam je dala znak. Tako smo čisto po naključju posneli, kako je babica obešala oprano majico mojega brata s podobo Che Guevare na vrh za perilo.

Mislita, da je možno na ravnanja nam bližnjih ljudi gledati s potrebno distanco? Sicer se mi zdi, da filmu to v veliki meri uspe, pa vendarle.

Petra: Niti ne. Ko sva začela prekopavati preteklost, sva trčila ob probleme, ob stvari, ki jih ljudje skrivajo, držijo v sebi, in ko začneš enkrat rovariti ... To je veliko enega sranja. Sploh ni tako nedolžno, še najmanj pa pri

ljudeh, ki so ti blizu. Nekaterih stvari najraje sploh ne bi slišal. Ampak mislim, da je vse to pomembno, saj babice in dedke zapustimo in generacija naših otrok ne živi več skupaj z njimi. Mislim, da je to problem. Stare starše pošljemo v domove, otroke pa v vrtec. Ampak oni imajo najmlajšim zagotovo kaj za povedati. Mogoče nam niti ne, ker smo si preblizu, njim pa zagotovo. To je v celi družbi narobe: eni nimajo kam s svojimi zgodbami, drugi pa rastejo z varuškami.

Film se dogaja v Sloveniji, Makedoniji in na Kubi. V vsaki izmed teh dežel o revoluciji govorijo na drugačen način. Pri nas še vedno bojazljivo, previdno, v Makedoniji bolj sproščeno, celo nostalgичno, medtem ko na Kubi še vedno čutiš revolucionarni zanos.

Petra: Gre za tri zelo različne zgodbe, ki so si v osnovi zelo podobne. Kar praviš, je res. Kuba je mogoče še zadnji rezervat, v katerem vse to še nekako funkcionira. Nikoli nisem srečala človeka, ki bi tako dobro razložil kapitalizem, kot Nemesia razlaga komunizem. Tako prekrasno pove, da so čakalne vrste pred trgovinami dobra stvar, ker se potem vse pokupi. So stvari, ki jih danes težko razložiš ljudem, obsedenim od nakupovanja. Da potrebuješ samo toliko, kolikor imajo Kubanci na voljo, ne pa vsega, ker potem stvari samo stojijo na policah trgovin. To so fine paralele, ki se pojavljajo tudi

v drugih delih zgodbe. Danes je edina ideologija, ki jo živimo, denar.

Tudi odnos do revolucionarjev je v treh deželah precej različen.

Brand: Po mojem mnenju je revolucija umrla osemindesetdesetega leta s Che Guevaro. To je bil zadnji poskus revolucije. Danes je ni več. Kar se neke predstavlja kot revolucija, je nekaj povsem drugega. Problem pa je v tem, da se je etika v zelo kratkem času obrnila za 180 stopinj. O tem smo hoteli govoriti. Kot pravi tudi Petra, današnja ideologija je zgolj denar, naši stari starši pa so imeli drugačne ideologije in so se borili zanje. Danes obstaja le še boj za denar, za preživetje. Tisti, ki vodijo svetovno politiko, so uspeli doseči, da ideologija ne obstaja več, kar jim ustreza.

V filmu se predstavlja kot upornika. Glede na to, da revolucije, kot pravita, ni več, me zanima, kako lahko danes potemtakem manifestiraš lastno upornišvo.

Petra: Tako, da si iskren. Mislim, da je velika stvar to, da greš do konca, da ne klonesh takrat, ko bi bil čas, da nekaj rečeš. Mislim, da je to edini način. Ker je vse tako zavito v neke pakete in imaš včasih težavo že s tem, da vidiš, da si vzameš potrebno distanco in sploh pogledaš, kaj se nam dogaja. Vsakodnevno smo namreč na raz-

ne načine bombardirani z vseh strani. In proti temu se midva boriva. Želiva ostati čista in iskrena ter na stvari gledati po svoje.

Pa mislita, da ima film danes moč, da resnično premika stvari, ne samo da posreduje zgodbe, mnenja, prepričanja?

Petra: Mislim, da ima. Če ne bi tako mislila, ne bi snemala filmov. Veliko je mladih ljudi, ki imajo potrebo po spoznavanju, ki razmišljajo podobno in se trudijo najti ovinke okoli tega, kar se jim ponuja. Mogoče ne gledajo televizije vsak dan, ampak si želijo nekaj drugega, drugačnih pogledov. Na dokumentarnih festivalih vidiš polne dvorane, avtorski dokumentarec je dobil moč in gre počasi v kina. Mislim, da se budi neka zavest. Film je močan medij.

Brand: Z avtorskim dokumentarcem se lahko pove veliko tega, česar v igranem filmu ni mogoče povedati zaradi denarja in zaradi kontroliranosti. Vsi govorijo o *entertainmentu*, ampak gre prej za masovno hipnozo. Tja spada tudi televizija. Naše možgane bombardirajo z vseh strani in nas usmerjajo, kaj naj počnemo. Visokoproračunski film je del masovne hipnoze, medtem ko je z nizkoprorračunskim igranim in dokumentarnim filmom še mogoče govoriti o pomembnih stvareh, ne da bi bil cenzuriran ali ujet v mašinerijo.

Petra: V njem si lahko dovoliš biti iskren.